Published and distributed under permit (No. 731), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. ЧИСЛО 114. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ВТОРОК, 17-го МАЯ, 1921.

VOL. XXIX. No. 114. JERSEY CITY, N. J., TUESDAY, MAY 17, 1921. THREE CENTS

Президент Гардинґ підписує наказ воєнного стану.

ВАШІНҐТОН, 14. мая. — Щоби покінчити боротьбу межи страйкарами та страйколомами і ґанменами в Мінґо Кавнті, у Вест Верджінії, президент Гардинґ, на просьбу ґубернаторів стейтів Вест Верджінія і Кентакі, підписав нині документи, заряджуючі воєнний стан (маршел ло) в стейтах Вест Верджінія і Кентакі.

Однак ще перед проголошеннєм воєнного стану, президент дістав телеґраму від ґубернатора стейту Кентакі, висловлюючу надію, що стейтові війска потрафлять покінчити боротьбу і завести порядок; з огляду на те, президент Гардинґ по конференції зі секретарем (міністром) війни постановив здержатися покищо з проголошеннєм воєнного стану.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬ МАЙНЕҐІВ ОБЖАЛОВУЄ СТАЛЕВИХ ФАБРИКАНТІВ ЗА ЗАВОРУШЕННЯ.

Секретар і скарбник сімнайцятого дистрикту Обєднаних Копальняних Робітників Америки вислав з Чарлстон, Західна Верджінія, телеґраму до адвоката союза юній у Вашінґтоні, в котрій заявляє на основі інформацій, одержаних юніями, що боротьба в кавнті Мінґо почалася від того, що наняті углевими компаніями ґанмени почали острілювати шатра, в котрих живуть страйкуючі майнери. В цілім страйковім окрузі є загально відомою річю, що властителі копалень вугля привезли сюди послідними днями велику скількість всякого оружя та амуніції, передовсім богато скорострільних револьверів Бравнінґа. Сталевий Траст збирається до послідної боротьби проти углевих робітників, щоби здушити їх юнії.

Ґубернатор стейту Західної Верджінії видав комунікат, в котрім обвиняє страйкуючих майнерів за заворушення. Секретар юнії майнерів називає сю заяву чистою видумкою.

Юнія уповажнила свого адвоката до старання, щоби федерального війска в страйковий округ не висилано.

ВІЛІЄМСОН, Вест Верджінія, 15. мая. — Нині в ночи почалася наново стрілянина, котра була затихла учора. Стріляти почали з ґір зі сторони стейту Кентакі. Відділ стейтових жовнірів зараз виїхав в автомобілях на поле битви.

Вчорашний спокій був наслідком завішення оружа, на яке згодилися обі сторони завдяки старанням одного лікаря, впливового межи верховинцями в горах стейту Кентакі, котрий з двома товаришами перекрався мимо куль до села Меккар, де були провідники страйкарів, і наклонив їх перестати стрілянину.

ВЛАСТИТЕЛІ МАЙН ЗБРОЯТЬСЯ.

Властителі майн кажуть, що вони сподіються нападу страйкарів на майни. Тому вони уставили коло копалень не пропускаючі куль обваловання з машиновими карабінами на них. Коло машинових крісів стоять бувші жовніри, що служили у Франції. Крім сего між майнерів роздано автоматичні рушниці Бравнінґа.

СТРАЙКАРІ ПОКИНУЛИ СВОЇ ШАТРА ЧЕРЕЗ СТРІЛЯНИНУ.

Через неустаючу стрілянину страйкарі і їх родини покинули кольонію шатер в Блекбері Сити; як каже заява юнії майнерів, узброєні в машинові кріси сторожі копалень через два дні острілювали табор страйкарів.

НОВА РЕЗОЛЮЦІЯ ПРОТИ УЧАСТИ АМЕРИКИ В АЛІЯНТСЬКИХ РАДАХ.

ВАШІНҐТОН, 14. мая. — Сенатор Ла Фолет, котрий минувшого тижня був вніс в сенаті резолюцію, осуджуючу участь Злучених Держав в аліянтських радах та називаючу версайський договір злочином, зродженим зі сліпої ненависти та ненаситної жадости, вніс нині нову резолюцію, в котрій взивається секретаря стейту, подав до відома сенату: які переговори вели представителі Злучених Держав з представителями других держав, заким правительство Злучених Держав згодилося взяти участь в Найвисшій Раді, в Конференції Амбасадорів та Репараційній Конференції; які інструкції дав уряд Злучених Держав своїм репрезентантам на тих радах.

Сенатори пояснюють подання нової резолюції тим, що сенатор Ла Фолет мусів побачити, що перша резолюція не перейде. Вони не ворожать і новій резолюції більше успіху понад те, що вона дасть нагоду непримиримим противникам участи Америки в аліянтській політиці скритикувати президента Гардинґа та секретаря стейту Гюза.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ НЕ МІШАЮТЬСЯ В СПРАВУ ГОРІШНЬОГО ШЛЕСКУ.

ВАШІНҐТОН, 14. мая. — Осудженнє через Ллойда Джорджа польської політики на Горішнім Шлеску не визвало ніякої заяви зі сторони урядових кругів Злучених Держав. Однак урядники дали до пізнання, що Шлеська справа се чисто европейське питаннє границь, в яке Америка не думає мішатися.

ЗА ПУБЛИЧНИМИ ЗАСІДАННЯМИ СЕНАТУ В СПРАВІ ДОГОВОРІВ.

ВАШІНҐТОН, 15. мая. — Сенатори Гарисон і Бора внесли резолюцію, щоби сенат на будуче відбував явно засідання, на котрих дебатуєсться про іменовання нових урядників та про мирові договори. До тепер сі засідання відбувалися тайно.

Резолюцію відослано до комітету для парляментарних правил, котрий спротивився внесенню.

АМЕРИКАНСЬКІ ДІТИ ПРО ДЕСЯТЬ БОЖИХ ЗАПОВІДИЙ.

Перед зборами одної церкви в Бруклині виступав з промовою нюйорський окружний прокуратор Люис. Говорив він, що недавно зроблено в бруклинських публичних школах спробу, кілько дітий знає про десять божих заповідий. Відповідні питання поставлено 1,373 дітям. З того 499 дітий не знало заповідий, а 351 ніколи про них не чули. Декотрі казали, що знають заповіди, а як їм сказали повторити заповіди, вони вичисляли такі річи: Перша заповідь є, щоби не грати в кістки; не женись; не залицяйся до жінки сусіда; десять заповідий се десять поправок до американської конституції; не чіпайся возів зі заду; діти не повинні їхати на сходах стріткар; люби жінку твого сусіда; буде вода.

УКРАЛИ ВІД ПОЧТОВОЇ ЩАДНИЦІ СУМУ $75,000.

В суботу арештовано в Ню Йорку двох почтових урядовців під закидом, що вони обікрали почтову щадницю на суму 75,000 долярів. Один з обжалованих називається Джеймс Данлей і має 31 літ, другий Р. Розенберґ і має 28 літ. Оба працювали на тім самім почтовім уряді, і оба поповняли крадіж в той самий спосіб Коли хто приходить на почту зложити гроші до почтової щадниці, урядник виповняє один квіток з книжочки посвідок, яка все лежить перед ним, і дає його стороні. На книжочці лишається часть квітка, на основі котрої уряд переводить зараз контролю одержаних урядником ощадностий. Контролю сю робиться кождого дня, деколи навіть кілька разів на день, так що урядник не може передержати в себе одержаних грощий.

Оба обманці впали на хитрий помисл: знаючи з практики, кілько карточок менче-більше зуживається на день, вони виставляли сторонам посвідки на одержані ощадности не через видираннє карток за порядком, але видираючи поквітовання десь далеко зі середини книжочки. На місце видертих карточок вкладали инчі паперці, так що контроля не могла заввважати, що зі середини видерто карточки. В той спосіб сторони мали поквітовання, а урядники не потребували віддавати почтовому урядови грощий так довго, доки, видираючи карточки, не дійшли до місця, в котрім видерто карточку на вкрадені гроші. За той час вони уживали грощий на ріжні спекуляції, граючи на перегони, на біржі, тощо. Сподівалися в той спосіб заробити великі суми, а потім звернути вкрадені гроші. Однак на спекуляціях втратили, а почта казала предложити собі всі книжочки і відкрила крадіж без трудности.

Сторони, які одержали посвідки від них, не втратили нічого; почтовий уряд відповідає їм за їх ощадности.

ВЖЕ ДОСИТЬ ЇЇ РОСІЇ.

Джейкоб Марґоліс, анархіст та приятель Емми Ґолдмен, відомої анархістки, котру американське правительство свого часу депортувало до Росії, каже, що вона писала богато листів з Росії, що хоче вернути до Америки і просить своїх приятелів, щоби помогли її вернути.

СПРАВА ПРИЇЗДУ МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО ДО АМЕРИКИ.

Филаделфійська часопись „Америка" доносить:

Митрополит, котрий мав вже в цвітни прибути на візитацію до Америки, відклав свій приїзд на пізнійше. Причин опізнення є більше. Перш усього їздив митрополит до нового моравського оломунецького архиепископа, д-ра Стояна (на його інтронізації заступав митрополита епископ Йосафат Коциловський з Перемишля) а відтак на прошеннє Українського Галицького Уряду і політичних організацій в краю задержався в західній Европі, щоби впливами допомогти корисному вирішенню справи Східної Галичини, яка до вирішення вповні назріла і стоїть напередодні розвязки.

БАНДИТИЗМ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

Львівський український дневник „Вперед" у виданню з 29. цвітня с. р. подає отсі вісти:

За незаплачену контрибуцію бандити спалили місто.

Доносять нам з Сокальщини: Минулого тижня зорґанізована ватага зоружених бандитів поставила громаді міста Варяж коло Сокаля писменне домаганне, щоб їм зложили мешканці 2 міліони марок контрибуції. На випадок незложення її, загрозили, що пустять з димом ціле місто. Варяжани налякалися вправді сеї загрози, але гроший не зложили. В кілька днів пізнійше бандити підпалили місто. Згоріло у Варяжі 200 домів. За бандитами і слід загинув.

Напад на Жидів.

В ночі з 21 на 22 цвітня с. р. коло 2 години напали на дім Шиффи Тененбавм в **Топорові** три зоружені бандити, що обрабували цілий склеп, а з мешкання забрали богато річий і золотий годинник. Бандити вимірили готові до стрілу кріси на сплячих Пінкаса й Шифру Тененбавмів і на Марка Рота, але на крик сього останнього, що був збудився, повтікали.

Тасама ватага бандитів напала на хату Ф. Фромера в **Оглядові** і під загрозою розстрілу зрабувала йому всю одіж, біле і 15.000 марок.

НОВІ КЛОПОТИ ЦЕРКОВНИКА, ЩО ЖЕНИВСЯ В ДРУГЕ БЕЗ РОЗВОДУ З ПЕРШОЮ ЖЕНОЮ.

На голову Сайвера, визначного члена Нової Реформованої Церкви в Ню Брунсвик, Ню Джерзи, котрий недавно викликав велику сензацію мало не в цілій Америці, женючися в друге без розводу зі своєю женою, матірю його двоє дітий, збираються нові клопоти. Церква, в котрій він був скарбником, пізвала його за спроневіреннє бондів Свободи вартости 5,200 долярів, належачих до церкви. Тепер знов виступає в Перт Амбою одна женщина, котра зізнає, що Сайвер мешкав в її домі зі своєю женою та одним сином; цікаве, що вона описує сю жену так, що поліція має тепер підозріннє, що виходить на яв ще одна любовна історія зальотливого церковника; припускають навіть, що він був з нею жонатий. Тоді булаб справа не двоєженьством, але з троженьством.

ЯКЕ СТАНОВИЩЕ АМЕРИКАНСЬКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА.

ВАШИНГТОН, Д. К., 15. мая. — В тутешних політичних кругах заявляють, що американське правительство вповні годиться з поглядами бритійського премієра Ллойда Джорджа щодо наїзду польських банд на Горішний Шлеск, який був під окупацією аліянтських війск і під котролею міжаліянтської комісії.

Одначе американське правительство не хоче мішатись до того европейського спору.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

Один з повернувших з України, подає до львівської української ґазети „Вперед" такі інформації про тамошнє положенне:

В Киеві справи освіти находяться в українських руках. На чолі освітної роботи стоїть Левицький (імени наш інформатор не памятає). В університеті лише деякі лекції, ізза недостачі українських сил, подаються в українській мові. Середні школи находяться переважно в українських руках, таксамо й народні школи. Дається відчувати велика недостача українських підручників. З приводу недостачі паперу і технічних засобів, а також з причини недостачі українських писменників не можна видати відповідної скількости та відповідної якости книжок.

З кінцем лютого відбулася в Киеві ґуберніяльна конференція Київщини, на якій радили над орґанізаційними справами. Тези Леніна перейшли значною більшостю голосів.

В січні, по ухвалі народніх комісарів України всі політично-освітні відділи армій, розположених на Україні, обеднались з політично-освітним відділом народньої освіти.

В Киеві дорожня велика. Дається відчувати недостача харчів, опалу й інших потрібних до життя середників. Робітники, що працюють фізично, є далеко ліпше забезпечені, як умові робітники.

Про повстання каже наш інформатор (не комуніст, а т. зв. „безпартійний"), що вони трафляються на правобережній Україні. Причинами повстання є головно се, що ті совєтські військові відділи, що не знають ні української ні московської мови, безпощадно реквірують та обходяться як завойовники.

Авторитет Петлюри, чи У. Н. Р., на Волині зовсім захитаний; в Київщині також, хоч меньше. В Жмеринці увихаються гетьманські аґітатори.

Населеннє жде чогось „з весною", та чого — само не знає.

Біднійші круги України симпатизують з радянською формою влади. Але тій симпатії шкодять такі люди, що не розуміючи комуністичної ідеї, стоять на чолі ріжних установ та шкодять цілому рухови. Крім того діяльність чрезвичайки є препогана, і без неї можна би зовсім обійтися.

Про риський мир говорять ріжно, але звичайно не довіряють йому.

Большевики рішили тепер уґрунтувати свою владу внутрі; перевести ревізію дотеперішньої роботи; відбудувати та управильнити транспортові средства і урухомити промисл.

В Киеві виходять такі щоденні українські часописі: 1) „Вістник", урядовий орґан виконавчого комітету; 2) „Більшовик", орґан партійного комітету (Кпбу); далі „Вістник цукрової промисловости" і українсько-московський місячний журнал „Комуніст". З польських часописий виходить щоденник „Ґлос Комуністи".

Політичний спір між Анґлією і Францією.

ЛОНДОН, 15. мая. — Промова премієра Ллойда Джорджа тільки розогнила політичний спір між Великою Британією і Францією, який виразнійше виявився від проголошення перемиря на боєвому фронті осеню 1918. року.

З того часу сей спір то потахав то виринав, а тепер вибух з більшою силою ніж колинебудь. Він може знова потахнути, але теж не надовго. Бо анґлійська політика з французькою не погодяться.

Франція стремить до неподільної влади на европейському континенті, і то при помочі старої імперіялістичної політики, а Анґлія, ідучи за своєю традицією, не згодиться, аби одна держава в Европі була пануючою і буде побивати Францію своїм лібералізмом і підпираннєм свобіднійших країв проти невільнійших.

Справу міг би полагодити компроміс, але для сього нема пригожої публичної опінії у Франції.

СЬОГО ТИЖНЯ МАЄ БУТИ НОВА СЕСІЯ АЛІЯНТСЬКОЇ НАЙВИСШОЇ РАДИ.

ЛОНДОН, 15. мая. — Британське правительство звернулося до французького правительства із зазивом скликання Найвисшої Ради для обговорення справи Горішнього Шлеску.

Французький премієр Бріян згодився на сесію Найвисшої Ради при кінці сього тижня, бо він хоче ще передтим, таксамо як британський премієр Ллойд Джордж, явитись перед своїм парляментом і здати звіт про вирішенне справи німецького воєнного відшкодовання та зажадати голосовання над уділеннєм або відмовою довіря для нього і його кабінету.

Слідуюча сесія Найвисшої Ради мала би бути в місті Бульонь у Франції.

АНҐЛІЙСЬКА ПРЕСА ПРО ПРОМОВУ ЛЛОЙДА ДЖОРДЖА З ПРИВОДУ ПОДІЙ НА ГОРІШНЬОМУ ШЛЕСКУ.

ЛОНДОН, 15. мая. — Анґлійська преса загалом годиться з поглядами премієра Ллойда Джорджа, заявляючи однодушно, що аліянти не можуть позволити, аби польські банди зміняли постанови Найвисшої Ради. Аліянти мусять самі шанувати всою повагу, коли хотять, аби другі її шанували, отже не можуть терпіти польських заговорів проти їх власти і постанов.

Лондонський „Таймс" годиться вповні з поглядами Ллойда Джорджа, пишучи, що його становище є становищем Анґлії, а додаючи лише, що красше було-б, як би він був своє становище представив спокійно, без зворушення і піднесення тону. „Таймс" додає також, що міркування про розєднанне між Анґлією і Францією не мають підстави.

ФРАНЦУСЬКА ГРОМАДСЬКА ДУМКА НЕ ВДОВОЛЕНА З ПРОМОВИ ЛЛОЙДА ДЖОРДЖА ПРОТИ ПОЛЬЩІ.

ПАРИЖ, 15. мая. — Британський премієр Ллойд Джордж не говорив проти Франції ані проти французького правительства у своїй промові в палаті громад в минулу пятницю, але його виступ проти Польщі а в обороні Німеччини у справі Горішнього Шлеска і рівночасний натяк на французький інтерес в обороні версайського мирового договору, занепокоїв французьку публичну опінію, яка видить в тім виступі таке становище Анґлії, що треба боронити Німеччину проти Польщі для інтересу Франції, хотяй Франція готова на всякий крок лише проти Німеччини.

Се непорозуміннє між двома премієрами головних двох аліянтських держав викликало занепокоєннє в публичній опінії Франції.

Підхопила се передовсім париська преса і винить британського премієра, що він веде до розбрату між Францією й Анґлією. Часть сеї преси навіть закидає йому приязнь до Німеччини, а частина навіть дуже різко його критикує і лає.

ПОЛОЖЕННЄ НА ГОРІШНЬОМУ ШЛЕСКУ.

БЕРЛІН, 15. мая. — Французькі війска уступають з тих сторін Горішнього Шлеска, де прийшли польські „повстанці". Коли вони будуть так далі уступати, то велика часть Горішнього Шлеска буде зовсім в руках Поляків.

В МІЖАЛІЯНТСЬКІЙ КОМІСІЇ В ОППЕЛЬН ПОВСТАВ РОЗДОР. Британські й італійські члени комісії працюють разом, не зраджуючи своїх плянів перед французькими членами комісії, а французькі члени комісії поступають на власну руку, не засягаючи жадних порад у Британців або Італійців, та не інформуючи їх про свої пляни.

Британці й Італійці жиють добре з Німцями і набирають їх до плебісцитової поліції.

Положенне польських банд є прикре з причини економічних відносин. Всяка комунікація і перевіз поперериван, а робота станули. Польський ватажок Новіна-Долива виплачує свому війску по сто польських марок (10 центів) денно, але поза тим є безрадний для доброго заосмотрення й удержання своїх ватаг.

Робота в копальнях стоїть.

Копальні винні робітникам 250 міліонів німецьких марок, але не можуть їх дістати з Берліна, тож не виплачують. Се лише збільшує невдоволенне і розлад.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКІ ПРОТЕСТИ З АМЕРИКИ.

В останніх числах „Свободи" подали ми 70 каблеґрам, які вислали українські громади й орґанізації з кількадесяти міст Злучених Держав до аліянтської Найвисшої Ради, в часі її недавнього засідання в Лондоні, в Анґлії.

Можливо, що Найвисша Рада на тому засіданню, ізза того що була спеціяльно занята справою німецького воєнного відшкодовання, над справою Східної Галичини нічого не радила. Але всетаки українські громади із Злучених Держав ПОІНФОРМУВАЛИ ЇЇ, ЧОГО ВОНИ ДОМАГАЮТЬСЯ У СПРАВІ СВОГО РІДНОГО КРАЮ В ЕВРОПІ. Аліянтська Найвисша Рада знає настрій галицьких Українців в Злучених Державах, бо можна забути писаний меморіял одної інституції, але не можна забути 70 телеґрам від богато зорґанізованих інституцій з кількадесяти міст далекої великої республіки. В нинішних часах, коли дипльоматичні переговори ведуться телеґрафічно, в часах поспіху і нервовости, телеґрами мають більше значіннє як писані меморіяли.

Може Найвисша Рада буде займатись справою Східної Галичини на слідуючій сесії, яка має бути сього тижня в Бульонь (Boulogne), у Франції, а може вижде аж на рапорт Конференції Амбасадорів (котрій передала сю справу Рада Ліґи Народів), одначе тепер Найвисша Рада не може сказати, що вона не знала, або не знає, який є настрій українського загалу в сій досі ще, на жаль, непорішеній справі. Як Найвисша Рада мати-ме добру волю, то вихіснує як слід сю заяву настрою галицьких Українців у справі їх рідного краю, — а як ні, то се в кождому разі останеться яко важний документ при обороні права суверенности українського народу до свого краю. Бо як нині аліянти сеї справи не вирішать, то вирішать її завтра Українці, а аліянтам пригадають, що вони мали нагоду станути по стороні справедливости, коли в імя її кричав покривджений нарід з усіх сторін світа — з нападеного краю і з далекої еміґрації, але не стали.

Історики боротьби Галицької України проти польської наїзниці запишуть сю українську оборонну акцію з Америки, а нарід, як осягне свободу, то буде вдячно дякувати своїм братам і сестрам в далекому краю за водами, що не забули за нього, тоді як він був в найбільшій потребі.

ПОЛЬЩІ НЕ МОЖНА ВІРИТИ.

Одним з найважнійших моментів, на які вказав британський премієр Ллойд Джордж у своїй недавній славній промові проти заборчости польської „републіки", є сей, що ПОЛЬЩІ НЕ МОЖНА ВІРИТИ.

Жадна держава у світі не має на своїй совісти стільки злочинів ЗРАДИ В МІЖНАРОДНІХ ВІДНОСИНАХ, що так звана польська „держава".

У Поляків є з традиції зрада яко найважнійший спосіб політичної боротьби. Се вийшло із шляхотсько-єзуїтського виховання польської писменної верстви, і навіть нема нічого дивного, що польський найбільший поет, Адам Міцкевич, котрий виріс і виховався серед тої верстви, звеличав у своїй поемі п. з. „Конрад Валенрод" зраду яко польське національне... геройство.

Хто тепер читає промови польських політиків і дипльоматів, всяких міністрів, „амбасадорів" і ріжних Падеревських, то відкриє в них ту Валенродівську душу. Ціла філософія тих промов стремить лише до того, аби так представити зраду, щоби вона не виглядала на зраду; аби злочин так представити, щоби він не виглядав на злочин; аби чорні вчинки чорних правителів польської „держави" представити білими. Позатим в усіх тих „дипльоматичних" промовах „дипльоматів" знад Висли нічого не найдете.

В цілій польській історії тягнеться чорною ниткою зрада польських правителів у відношенню до сусідів, яка вкінці дійшла до того, що вони зрадили свою Польщу і продали її за рублі російській цариці Катерині.

Коли тепер аліянти знова поставили небіжку Польщу на єзуїтсько-шляхотські ноги і дали її польській чорній кліці на ронованнє, то вона знова зачала від зради і з нею іде до свого кінця.

Наперед зрадила польська „републіка" аліянтів, коли Падеревський дав в Парижі на вітер „слово гонору", що не нападе на Галичину, а потім поспішив до Варшави підмовляти варшавську чорну сотню, щоби напала на Галичину, кажучи, що хотяй се „не гонорово, але здрово".

Далі прийшла зрада аліянтів у справі Литви.

АЛЕ НАЙЗАМІТНІЙША ПОЛЬСЬКА ЗРАДА — СЕ ТА З ПЕТЛЮРОЮ.

Польща зробила умову з Петлюрою. Підписала і признала його і його владу. Петлюра пійшов разом з Пілсудським битися проти большевиків. І бився до кінця. Поляки ВИГРАЛИ війну з большевиками і ДИКТУВАЛИ їм мир, але Петлюру так легко ЗРАДИЛИ, як взагалі їм зрада все приходила і приходить.

Коли Ляхи підписували договір з Петлюрою, обі сторони поклали свої підписи. Тільки з української сторони ҐЕНЕРАЛ ПАВЛЕНКО НЕ ПІДПИСАВ ЙОГО, заявляючи: „Я даю КОЗАЦЬКЕ СЛОВО, що буду битись проти большевиків до кінця і СЛОВА ДОДЕРЖУ, але умови не підпишу!"

І додержав. Він бився до кінця. Бився завзято. І вратував ляшню в тяжкій тарапаті.

А Ляхи?

ПІДПИСАЛИ — І ЗРАДИЛИ. Договір подерли як клаптік безвартного паперу. Військо, що билося з Ляхами проти большевиків, розоружили як ворога. Правительство Петлюри інтернували і підписали договір з ворогом проти того союзника оружия на полі бою.

Така зрада — се рідка подія в історії, яка нагадує хиба большевицьку зраду, коли то московські большевики привезли до Берестя Литовського свою українську мирову делегацію з Харкова, а потім нагнали її назад домів; признали Українську Центральну Раду, з якою Німеччина підписала мир дня 9. лютого, 1918, і вкінці згодились, щоб Німеччина ще їх камратів виганяла з України.

Але богато таких прикладів нема.

Світ ще мало знає про зрадливість польської політики, але ще її пізнає. Тепер перший виявив її добре і розповсюднив по світі британський премієр Ллойд Джордж, а за ним певно підуть і інші, особливо інтересовані.

Україна й Східно-галицька справа.

Коли який чужинець чує або читає що небудь про „Східно-галицьку справу" й опісля зовсім окремо про Україну, або, ще й більше, коли він довідується про істнування двох осібних республик „Української Народньої Республіки" й „Західно-Української Народної Републики", — то мимохіть впаде на думку, що тут мається до діла з розєднанням українського народу й з осібними стремліннями обох частин, Великої й Галицької України.

Але нічо не може бути більше хитке, як така думка.

Тому, що дезорієнтація в сій справі може бути шкідливою для здійснення стремлінь українського народу до осягнення повної державної самостійности, — думаю, що допоможу національній справі, коли зверну увагу на вияснення непорозумінь або хибних інтерпретацій у Вашому цінному часопису.

Східна Галичина належала при кінці до „австрійського цісарства". Тому вона стала вільною, коли Австро-Угорщина розвязалася на основі національного самоозначення в національні або т. зв. „сукцесійні" держави. Також і Українці Східної Галичини, які в сьому дідичному краю старих князівських родів, мають переважаючу більшість, ухвалили дня 19. жовтня 1918 в столиці краю, Львові, на засіданню Української Національної Ради як Конституанти, — відновити на области Східної Галичини разом з иншими сусідними українськими областями, які творили частину коронних країв австро-угорської монархії (часть Буковини і Угорщини), — давну Українську Галицьку державу. Вони надіялися, що ся держава буде без найменших перепон визнана державами антанти. Східно-галицька держава, яка опісля переняла назву „Західно-українська Република", державася повних 8 місяців, аж до хвилі, коли Полякам завдяки мілітарній допомозі Франції вдалося після важкої боротьби виперти з краю українські власти й військо і сам край окупувати. Зі всіми сукцесійними державами Австрії справа мається так, що права суверена над областями, які відпали від австрійської держави на основі заключеного мирового договору в Сан Жермен (арт. 91) з ново повставшою „Австрійською Републикою" перейшли на держави в тій мірі, що визнали всі сукцесійні держави Антанти. Сі права виконували названі держави в тій мірі, що визнали всі сукцесійні держави, які повстали на областях бувшої австроугорської монархії, — за виїмком „Західно-Української Републики". Тільки рішення відносно Сх.-Галичини застерегла собі Найвисша Рада так званих Союзних держав, з причини, які тут не надаються до обговорювання, на пізнійший час.

Висше наведений міжнародний стан справи є першою й найважнійшою причиною, чому український нарід Сх. Галичини й західно-українські власти, які репрезентують його державні змагання, отже: Зах.-український Державний Секретаріят, що находиться тепер переходово за кордоном і Українська Національна Рада, — мусять домагатися трактування „східно-галицької" справи, як окремого міжнародного питання, й то не тільки в інтересі свого краю, але й цілої української нації. Бо з сеї висше наведеної постанови санжерменського договору і дотеперішного перебігу справи випливають не тільки права й обовязки відносно Східної Галичини для ліквідуючих війну західних держав, але й право українського народу Східної Галичини жадати, щоби після розвалу Австрії сотворена зах.-українська держава була сими західно-европейськими державами визнана так, як вони визнали в сей самий спосіб повставші держави Чехо-Словаччини й Німецької Австрії.

З сього права, яке зістало признане міжнародним договором, не можуть Західні Українці Східної Галичини ніколи зрезиґнувати, не тільки з огляду на їх рідний край, але й з огляду на непевну будуччину цілої України.

Таким чином се питаннє являється питаннєм цілої нації, загроженої в своїй будуччині.

Друга причина спеціяльного трактування східно-галицького питання лежить в ріжниці міжнародних відносин Сх. Галичини й Великої України. Велика Україна вважає своїм одиноким ворогом Москалів, коли Західні Українці відчувають позаду себе польську филю. На сьому й основуються противні тактично — міжнародні концепції. Українці бувшої московської Росії готові посвятити свої західні области, щоби тільки увільнити себе від московського ворога (пр. ґрудневий договір Петлюри), натомість Галицькі Українці, як пожертвувані, не можуть на се згодитися. Ріжне міжнародне положення вимагає тому й осібної політичної тактики обох частин!

Третою причиною придержування осібного східно-галицького проблєму є питання означення границь між Польщею й державними формаціями, які повстануть на области бувшої Росії. Коли придержуватися становища етноґрафічної української цілости, бо тоді затирається справа границь на периферії (ободі) й можуть бути відтяті на західних і східних кордонах і деінде менші або більші скравки. Інакше річ мається на Заході, коли буде вважатися Східну Галичину як окрему міжнародну одиницю.

Східна Галичина на основі своєї історичної минувшини й рішення европейських держав є міжнародною одиницею, й тому неподільною цілістю, — й тому не може бути просто ділена. Але коли візьметься під увагу етноґрафічну формацію, то означення границь на периферії має тоді менше значіння. Але ми були все тої думки, що передумовою для будуччини цілого українського народу мусить бути в першій мірі покладеннє непроходимої барієри анексіоністичному заходови.

Се моменти, які наказують видвигати під теперішну хвилю східно-галицьку справу зі спеціяльним і неповорушимим натиском, в інтересі цілої української нації, як абсолютно конечну.

Кожний неупереджений певно зрозуміє на основі висше наведеного, що се виключно тільки питаннє міжнародної **тактики,** які викликали роскол в українській політиці. Але український нарід почуває себе все як неподільна цілість, — тільки мусить бути полишене йому самому використання міжнародних можливостий і останнє вирішеннє!

Ще одно хочу додати до моєї статті. Східна Галичина під економічним оглядом не є залежна від свого матірного пня, Великої України. Бо полишаючи на боці незвичайно урожайний чорнозем, що опановує цілу Україну, в Східній Галичині находяться безмірні нафтові терени, які в матеріяльнім відношенню зрівноважують поклади металю і вугля Великої України.

Др. Евген Левицький
(в „Ді Украіне").

ДЕНЬ „СТРАШНОГО СУДУ" ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ.

(Від власного кореспондента).

Дня 1. мая дожидає Німеччина як дня „страшного суду". На основі версайського договору сей день є реченцем, коли антантська репараційна комісія має установити висоту зобовязань Німеччини в справі винагородження воєнних шкід державам антанти і спосіб виповнення тих зобовязань.

Дотеперішні переговори, щоб полагодити справу угодово перед сим реченцем, не довели до нічого, і тепер Німеччина дожидає присуду, який має бути виданий проти неї.

Присуд очевидно буде важкий. Всі держави, які знаходилися в стані війни з Німеччиною, предложили свої рахунки. Не тільки ті держави, що справді воювали, як Франція, Анґлія, Італія, Америка, Бельґія, Сербія, Румунія, Японія, але й ті, що тільки теоретично проголосили війну з Німеччиною, як прим. держави південної Америки, домагаються винагородження воєнних шкід. Виставили свої рахунки також такі держави, які підчас світової війни ще не були державами, а тільки утворилися наслідком світової війни, як Чехія і Польща. Всім їм Німеччина має тепер винагородити воєнні шкоди.

Побіч установлення висоти сього винагородження рішеннє репараційної комісії має обнимати також спис дотеперішніх прогріхів Німеччини супроти версайського договору, себто спис усего того, чого антанти доси на основі версайського договору вимагала, а Німеччина не виконала або виконала не так як слід.

В кінці — і се найважнійше — рішеннє репараційної комісії має послужити основою для нових „санкцій", себто карних постанов, які держави антанти рішать примінити супроти Німеччини, щоби примусити її до виконання її зобовязань.

Сі карні постанови також будуть строгі. Французький президент міністрів Бріян у своїх промовах в палаті послів і сенаті кілька разів висловився в як найрізкійшім тоні, що Франція поступить з Німеччиною так, як поступається з довжником, який не хоче платити: зловить його за ковнір і примусить до заплати.

15. цвітня відбулася в елізейській палаті, ризденції президента Франції, під проводом президента Мільрана нарада кабінету і начальної команди армії, свого рода „воєнна рада", на якій обміркувувано справу „санкцій" проти Німеччини. Тут установлено провідні лінії „санкцій". Над докладним резробленнем пляну „санкцій радять окремі комісії цивільних і військових знавців.

По дотеперішнім донесенням Франція має заняти область Рури („Rurhgebiet"), де знаходиться головний осідок німецької вуглевої промисловости. Область, яку рішено заняти, є 75 кільометрів довга і 25 кільометрів широка і числить близько 4 міліонів мешканців. Занятєм сеї области Франція стала би сильною ногою глибоко на правім березі Рену.

На вуглеву промисловість занятої области мають бути наложені окремі оплати, які мають принести Франції півтора міліярда золотих марок річно. Плянуються очевидно й инші господарські зарядження. Відповідно до того буде також пересунена новоутворена митова границя між обсадженими землями Німеччини й Німеччиною.

Настрій в Німеччині дуже пригнетений. Німці ждуть дня „страшного суду" в почуттю безсильности.

Німецьке правительство робить останні зусилля, щоб відвернути від Німеччини той „страшний суд". Воно хоче ще перед 1. мая предложити державам антанти свій плян винагородження воєнних шкід і на сій основі почати нові переговори.

Рознесася відомість, що одна невтральна держава заявила готовість просити президента Злучених Держав Північної Америки Гардінґа виступити посередником між Німеччиною й державами антанти та що німецьке правительство сю услугу невтральної держави приняло.

Спершу говорилося, що сею невтральною державою має бути Швайцарія, одначе швайцарське правительство спростувало сю відомість. Потім, — що сього посередництва піднявся Ватикан, але се також спростовано. Посередник доси остає невідомий.

Відомість про заходи невтральної держави у Гардінґа дуже врадувала німецьку публичну опінію.

Одначе Бріян зараз поспішився заявити в французьким парляменті, що Франція на ніяке посередництво не згодиться, та що Німеччина мусить переговорювати безпосередно з державами антанти.

Далі заявив Бріян, що колиб навіть предложення Німеччини могли бути приняті за підставу переговорів, то **Франція домагається ґарантій,** що Німеччина свої зобовязання справді сповнить. За такі ґарантії вважати-ме Франція тільки заняттє дальших областий Німеччини.

В кінці вчерашні ґазети приносять з Вашінґтону відомість, що більшість членів комісії закордонних справ є противна інтервенції Америки в справі винагородження воєнних шкід.

З відповіди, яку дав на ріжні запити в анґлійській палаті громад 18. цвітня анґлійський премієр Ллойд Джордж, виходить, що Анґлія солідаризується з пляном Франції.

Словом, майже нема надії, щоб німецькому правительству вдалося відвернути те, що готують для Німеччини після 1. мая держави антанти з титулу винагородження воєнних шкід.

Гайдельберґ, 20. цвітня 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

М. М.

НЕ ТРАТЬТЕ НАДІЇ!

Дорогі браття, не тратьмо надії,
Хоч ідуть в неволі літа молодії.

Хоч тяжко в неволі на чужині жити,
То мусим терпіти і всьо то зносити.

Ті часи минуться, хвиля лучша стане,
Ще наша Вкраїна на світі настане.

Іще ми всі сміло вернемся додому,
І під ноги взяти не дамось нікому.

Хоч вороги наші чекають на тоє,
Щоб кождий оставив рідне місце своє.

Хочби ще раз тільки прийшлось [нам чекати,
То ворогам в руки не дамося взяти.

Ми народ великий і долю ми маєм,
Веселої хвилі ще ся дочекаєм.

Ще раз у край рідний станемо ногою,
Ворог тікать буде долів головою.

Ще нам засіяє зіронька із неба,
Лиш до діла, браття, братися нам [треба.

Лиш на в тугу серця вдаватись не [треба,
Ляхам відплатитись по заслугі треба.

Ще прийде час, браття, що ми ся [узброїм,
Тоді ми ляхови добре штани скроїм.

Щоб пізнав Пілсудський, що ми [також люди,
Що він панувати над нами не буде.

Як він в краю нашім добре [попечеться,
Тоді і „ойчизни" своєї відречеться.

Тоді ворогам вни порозповідають:
„Не пхайте там руки, бо вам [відбурають".

Ужгород, дня 28. XII, 1920.

(Сей вірш подаємо з жовнірської газети „Український Стрілець", яка виходить в Німецькім Яблонним, в Чехословаччині. Написав сей вірш галицький селянин, У. С. Стрілець, з української робітничої сотні в Ужгороді, столиці Угорської Руси.)

В СПРАВІ УКРАЇНСЬКИХ ПРОТЕСТІВ З КАНАДИ ПРОТИ ПОЛЬСЬКОЇ НЕВОЛІ В ГАЛИЦЬКІЙ УКРАЇНІ.

Дуже шкода, що канадійські Українці не прилучились до протесту проти неволі Галицької України, на адресу аліянтської Найвисшої Ради в часі її останнього засідання в Лондоні.

Канадійські Українці повинні ще більше засипати аліянтські правительства аніж їх браття в Злучених Державах, тому бо Канада є аліянтським краєм і через Анґлію є заступлена у всіх найвисших міжаліянтських радах.

Одначе справа ще не пропала.

Канадійські Українці повинні ще на будуче раз-враз висилати протести до міжаліянтських рад в Европі проти польської неволі над Східною Галичиною.

Наприклад в Парижі засідає стало Конференція Амбасадорів головних аліянтських держав, якій дня 23. лютого, 1921, Рада Ліґи Народів передала до вирішення справу Східної Галичини.

Центральні українські орґанізації в Канаді, а також і місцеві та поодинокі громади, інституції, церкви і товариства, можуть висилати до сеї Конференції Амбасадорів свої протести і домагання в справі Східної Галичини в кождому часі. В протестах треба піднести, що протестують Канадійці, **родом Українці із Східної Галичини,** котрих браття і сестри терплять тяжку неволю під наїздом заборчої Польщі. Далі треба сказати, що протестуючі домагаються усунення польської окупації з того краю, а признання власти вибраного з волі народу правительства Галицької Національної Ради під проводом д-ра Евгена Петрушевича. Телеґрами повинні бути написані поправно **в мові анґлійській або французькій.**

Адресувати сі каблеґрами треба так:

ALLIED AMBASSADOR'S CONFERENCE,
British Ambassador Lord Hardinge
Paris, France.

Крім того, як би була скликана в сих днях слідуюча сесія аліянтської Найвисшої Ради в Бульонь, у Франції, то такі протести можуть канадійські Українці слати також до неї, на адресу премієра Давида Ллойда Джорджа, котрий представляє в ній Велику Британію і є головою Ради.

Колиб вона була в Бульоні, то в тім часі слід адресувати:

ALLIED SUPREME COUNCIL
Premier Lloyd George
Boulogne, France.

П. Стах.

ВРАЖІ ЛЮДИ З ПЕТРОҐРАДУ І ВАРШАВИ.

Сіє, віє, посіває
Чортів рід.
Замітає
І останній слід.
Бродять юрми
В хуртовинах,
Грають сурми
На руїнах.

Чорт регоче: ґу-ґу-ґу!
Слід кровавий на снігу,
Тай ще буде, буде, буде.
Показались вражі люди
З Петроґраду до Кавказу,
Од Варшави на Сибір,
Захлинаються од сказу
І танцюють вдовж і вшир.

Хтам там, хто там квилить з ляку?
Українець? Ест? Грузин?
Фін? Татарин? Вірменин?
Чи який ще сукін-син?
Всіх зітремо на табаку!
Відень, 1921.

ЯКА РЕЛІҐІЙНА СВОБОДА ПІД ПОЛЬСЬКИМ ЯРМОМ?

НАВІТЬ ПОЛЬСЬКОГО СОЦІЯЛІСТА ПОРУШИЛИ ПОЛЬСЬКІ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА НЕЩАСНІЙ ХОЛМЩИНІ.

Редактор варшавської польської соціялістичної ґазети „Роботнік", Голувко, помістив в 102 числі (з 20. цвітня 1921) отсю свою статтю про теперішні відносини на Холмщині:

„Над польським життєм все ще уносяться трійливі випари неволі. Все ще не можемо визбутись первнів, які творили зміст душі наших наїзників. Тими первнями є: **недостача почуття справедливости і терпимости та відкликуваннє до насильства.**

Бачимо се наглядно на примірі нещасної Холмщини.

Віддавна гостює вже на тій землі людська кривда. Давнійше **переслідували там уніятів** (греко-католиків) за їх привязаннє до їх церкви; насильно навертали їх на православе. Нині знов там переслідування, з тою тільки ріжницею, що **переслідувані є там православні.**

І знову пливе з тої землі скарга, тількиж скарга на польських урядників, які толерують і помагають католицьким ксьондзам в переслідуванню православного населення.

Недавно відвідала мене делєґація православного населення з **громади Став, холмського повіту.**

В тій громаді ще Австрійці замкнули церкву св. Спаса. Даремне населеннє, як впевняє делєґація, від давен-давна православне, в числі около 3000 душ, супроти 600 душ католиків, просить в польського уряду віддачі йому тої церкви. На жадне з трох подань до міністерства просвіти і віроісповідань, з яких перше внесено в маю 1919 р., населеннє не одержало відповіди.

Аж нарешті 5. марта, 1921, католицьке населеннє під проводом якогось Антона Богінського із села Стотє, **напало на замкнену церкву; зірвало печатку, вивалило двері; сокирами розбило іконостас, поломало і подерло святі ікони... А все те робилось на приказ католицьких ксьондзів, бо дня 6. марта с. р. приїхав ксьондз з Холма і висвятив церкву на костел.**

Що-ж на се влада? Півтора місяця проминуло від події. Населеннє зложило скаргу прокураторови. Що-ж зробив прокуратор?

На просторі цілої Холмщини осталось ледви 7 православних парохій. Тому то православні духовники є все в безперивних розїздах, а не можут ьзаспокоїти потреб своїх парохіян. Православне населеннє не рідко хорониться без релігійних обрядів. **Православне духовенство на Холмщині підпорядковано не сусідньому архієреєви в Луцку, бо сей симпатизує з українським рухом, але архієреєви в Гродні, бо він є завзятим Москалем.** Се має бути мудра, далекозора політика!

Церкви, забрані православному населенню, висвячені на костели, світять пустками, бо нема вірних.

Вчера одержали ми депешу з Холма, що там бурять церкву і з Красноставу, що там відбирають церкву. Депеші повні почуття кривди. Нічого дивного: урядові органи підпирають акцію католицького духовенства.

Та не досить сього. Польські власти, старости, шкільні інспектори цілком свідомо поширюють на Холмщині анальфабетизм, **не позволяючи навчати дітий в їх рідній мові; не допускаючи до отворення українських шкіл там, де населеннє хоче такі школи мати.**

На цілій Холмщині нема ані одної української народньої школи, хоч 280 українських учителів остає без праці. Відкидується усі подання, таксамо, як відкинуто кількакратні подання о дозвіл на отвореннє української ґімназії, основаннє української часописі, ба навіть добродійного товариства „Рідна Хата".

НЮЙОРСЬКИЙ ЗАКОН ПРО ПРИВАТНІ БАНКИ І ПЕРЕСИЛКУ ГРОШИЙ ЗАГРАНИЦЮ.

Відколи скінчилася війна і відколи стали наспівати вісти про тяжку недолю в мало не кождій европейській країні, мало не кождий іміґрант в Америці кинувся посилати туди гроші на ратунок своїм рідним. Один більше, другий менше, але іміґрантів з краін південної, центральної і східної Европи лічаться в Америці на міліони, і колиб можливо злічити скільки гроший всі ті таліянці, Жиди, Українці, Поляки, Литвини, Мадяри Хорвати, Словаки — вислали останними часами на допомогу своїм дітям, жінкам та батькам" в старім краю", то показалобся що за послідних два роки пішли туди велитенські, мілюнові суми.

В великій мірі пішли на пропаще і не бачили їх ні діти, ні жінки, ні батьки, ні родичі. Здається мало не кождий іміґрант діставав листи, що дома біда, чим душ ніс гроші до „банку" або „аґенції" щоб післали жінці чи дитині, „банк" чи „аґенція" обіцювали сейчас післати, але минало півроку або й рік, поки їх там дістали, або — чекають по нинішний день. А на всякі запити та пригадки „банкир" чи аґент" відповідав, що він гроші точно післав і ще раз напише і пригадає, і що він не винен, коли в сей неспокійний час гроші там десь пропали.

Фактично, бували случаї що гроші „там" пропадали, але звичайно вони пропадали таки „тут", в руках того самого „банкира" чи „аґента". Таких пересилкових компаній, заграничних аґенцій і всякого рода „форейн ексченджів" намножилося послідними роками тьма тьменна, в Ню Йорку на „Істсайд", де живуть іміґранти, мало не на кождій вулиці якийсь „банк" та аґенція з гучною назвою розхвалює себе по ґазетах та крикливими афішками, що посилає гроші „скоро, безпечно, під ґарантією і по найвисшій ціні", але — фактично міліони долярів іміґрантського гроша лишилися в їх кишенях.

І фактично, доси не було на се ніякої ради, так як в нюйорськім стейті не було ніякого закона для „форейн ексчендж" (пересилки грошей заграницю) робленого приватними банками. Такий приватний банк для пересилки грошей заграницю міг відкрити собі хто хотів і міг настановляти аґентів яких хотів. Ніякої законної контролі над ним не було. Міг взяти гроші для пересилки і виставити за них посвідку (ресіт), а й міг дати посилаючому лиз безвартісний квіток папеpу. Міг полічити собі гроші по якім курсі сам хотів і від несвідомої людини взяти за них подвійну ціну. Міг вислати гроші зараз, а міг тримати в себе місяць і півроку й рік, спекулювати ними та чекати поки курс ще не впаде. І навіть, коли-б справа прийшла перед суд, то в суді аґент не мав обовязку доказувати, що він гроші вислав та що вони дійшли. Посилаючий мусівби доказати, що гроші не були вислані; такий доказ, розуміється, дуже тяжкий або й неможливий, бо хто з посторонних людей може бачити, що в такім „банку" робиться.

Неустанні жалоби іміґрантів на ті обманства, що творяться з їх грішми посиланими на допомогу рідним в Европі, спонукали сенатора Котіло (Італіянця з роду) внести в нюйорськім сенаті проєкт закона для охорони чужинців в місті і державі Ню Йорк посилаючих гроші заграницю. Внесеннє Котіло, ухвалено в обох законодатних палатах нюйорського стейту, підписав сего місяця говернор Милер, так що воно стало вже законом.

Новий закон вводить головнім слідуючі нові постанови:

1. Ніяка окрема людина, спілка чи не-інкорпороване товариство не сміє вести приватного банку (engage in business as a private banker) без дозволу (авторизації) державного суперінтендента банків. Приватний банкир, що робить „бизнес" не маючи такої повновласти, мусить заплатити штраф — по двіста долярів за кождий день бизнесу — і окрім того відповідає за свою провину кримінального.

2. Кождий такий приватний банкир, що взяв гроші для пересилки, мусить вислати їх особі, для котрої вони призначені, найпізнійше до пяти день після одержаня.

3. В случаю судової справи за зворот гроший зложених в його для пересилки, банкир мусить доказати, що гроші вислав і що людина, для котрої вони призначені, їх дістала.

4. Приватний банкир чи його аґент, що взяв гроші для пересилки, мусить виставити на них посвідку; на посвідці мусить бути печатане імя і адрес банкира і мусить бути означена сума гроший, дата коли їх взяв, імя і адрес особи, котрій гроші мають бути вислані, і реченець, до якого гроші будуть переслані.

На нарушеннє тих постанов наложена кара сто долярів або арешт до одного року або одно й друге. Новий закон вже війшов в силу і обовязує тепер і на будуче, та не торкається дотеперішних пересилок і не може направити тих обманств, які доси зроблено.

Так як сей закон був ухвалений леґіслятурою стейту Ню Йорку, то він відноситься лише до тих банків, що роблять бизнес в сім стейті; банків другихв стейтів сей закон не тикається.

З ЛЕМКІВЩИНИ.

Політичні арештовання й інтернування.

По розвалі Австрії відізвалась і Лемківщина о право самоозначення. На вічах рішали Лемки ділити долю і недолю з цілим українським народом. Вони тішились кождою вдачею українських війск а невдача сумувала їх. Могутня филя українського життя в часі польсько-української війни пірвала за собою і деяких інтелігентних старих москвофілів.

„Се не звичайне віче, говорили вони, але се боротьба кровава о волю народа під прапором на імя Україна".

„Я можу плакати, як Жиди на вавилонських ріках, говорив один з них, що нема Сіона Руси, але радію, що його нащадки під прапором „Україна" зірвались пірвати вікові кайдани неволі. Тому я як член і син того народа підпорядковую свої особисті справи і партійні загальній народній справі".

Та що-ж? Найшлись між москвофілами люди, котрі в своїй партійній ненависти до всього, що лиш пахне Україною, не завагались навіть в так рішаючій важкій історичній хвилі для нашого народу виломлюватись від солідарности і ломити спільний народний фронт.

Та недовго тривала польсько-москвофільська любов і приятельство на Лемківщині. Прийшла справа ставання Лемків до війска, а до того мирова конференція якось не дуже інтересувалась Лемківщиною. Людям видалося се чимсь неясним і „сьвента згода" почала псуватись. **По інтернованнях та арештах Українців, прийшла черга і на москвофілів.** Був час, де „поліція паньствова" мала на лісті до арештовання майже цілу визначнійшу інтеліґенцію. Тимчасом скінчилось покищо на приарештованню **Ґромосяка,** господаря з Криниці, **д-ра Качмарчика,** адвоката з Мушини і **о. Хиляка,** пароха з Ізб. За що їх арештовано, та держать їх від Різдва в слідчім арешті в Новому Санчі, — годі щось певного сказати, бо усе закрите великою тайною. Зачувати, що входить в гру справа відтягання Лемків від польського війска, та право самоозначення Лемків.

Впрочім, ціла справа, як зачувати, має з початком мая вияснитись.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА—СЕ СИЛА — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД СТР., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

СПОМИНИ УКРАЇНСЬКОГО ХЛОПЦЯ З НАЇЗДУ ПОЛЯКІВ НА ВКРАЇНУ 1920-ГО РОКУ.

Подали: **Я. Вільшенко і М. Ценовенко.**

(2)

ДРУГИЙ РОЗДІЛ.

ОКРУЖНА СТЕЧА.

Оповісти це все, що я передумав і пережив за цю одну годину — зайняло би тут богато місця. Такі події, як ці, могли чейже збентежити молодого хлопця, який і не мріяв найтися так несподівано серед такої руїни, в такій небезпеці. Аж коли довкруги все вспокоїлося, виповз я з моєї криївки й розглянувся тривожно довкруги. Моя сорочка, перед хвилею зівсім чиста, була виваляна в намулі, тож тепер здалека годі її було запримітити. Викрутив я її й надягнув, щоби сохла на мені. Крадьки став я повзти здовж берега, готовий знову пірнути в очереті в разі небезпеки.

Одиноким знаком життя, який тепер можна було бачити, були тліючі останки дому, будинків і стогів Карася. Дещо палахкотіло ще полумінню. Не було в мене серця підійти близче й поглянути на це знищення. Зрештою там могли десь зачаїтися Поляки. Найшов я кілька колосків неспілого збіжа та зїв їх. Перекрадаючися від корча до корча, від хащів до хащів, доповз я на вершок другого більшого горба. Відтіля розлягався широкий краєвид на хвилюючий степ, велике море трави. То тут то там видніли управлені поля, садки й будинки.

Куди мені йти? З усіх сторін, за виїмкою східної — знімалися хмари диму. Деякі зівсім близко, инші гень-гень далеко на кільканацять верств. Значить, на схід треба мені було тікати, заки ще почало смеркатися. На сході теж було найблизче містечко Д. На його Поляки певно ще так скоро не відважуться напасти. А може стрінуся по дорозі з кимось із наших? Та цьому я не дуже вірив, коли щераз згадав це цнищення довкруги, цих повбиваних, невинних людей. Всі, що остали при життю, мусіли десь поховатися, де їх ніхто не найде.

Розміри знищення, дими, що розлягалися довкруги, говорили мені, що це не могло загнатися лише кількох жовнярів гень аж до нас. Це мусів бути напад більшого відділу війска. Бувало читав я в читанках про набіги Татар на Вкраїну, про їх страшні злочини, знущання над безборонним населенням — чим-же ріжився від них теперішній наїзд Поляків на Вкраїну. Чи думав я коли, що прийдеться мені на таке дивитися, таке переживати?

Я рішився рептом пополудня пересидіти ще тут. З острахом роздумував я, що могло статися з Семененками. Нараз запримітив я, що знову трьох їздців їде степом. Я поклався в траві. Трава була досить висока, тож мене певно не побачать. Поляки наблизилися вже таки близко мене. На мою велике здивовання вони чогось задержалися, похилилися. Потім коні поклалися в траві, а жовніри присіли. Тепер здалека їх певно ні трохи не видно було з посеред густої високої трави. Я боявся, що вони побачили мене. Та небаром переконався, що вони на кого иншого зачаїлися.

Гень на дорозі від озера показався віз, навантажений хатним добром. На возі сиділи: чоловік, жінка і щось троє дітий. Самособою, це на них засілися Поляки. Я ледви міг дивитися, як ці нещасні люде їдуть просто на стрічу смерти. Як видно було, втікали дуже скоро й перелякані розглядалися сюди й туди, підганяли коней що сили. Я трохи, що не рішився вискочити з моєї криївки, щоби перестерегти цих нещасливих. Що буде то буде! Та чи цим поміг би я їм? Змірив я зором віддаль між мною і возом, потім між возом і укритими жовнірами та переконався аж занадто добре, що Поляки відтяли би мене ще заки я зміг би добігти до цих нещасливих. Цеж було би божевіллям посвятити і себе і їх! А всетаки як мені спокійно глядіти на це, як перед моїми очима вбиватимуть Поляки нещасних, мирних людей?!

Коли я так вагався, ці на возі, запримітили мабуть щось підозрілого. Нечайно пристанули; чоловік схопив рушницю й рішучо глядів вперед. Поляки побачили, що їх завчасу відкрили, вийшли з криївки й пігнали проти воза. Та віз у цю мить завернув і пігнав назад дорогою, з якої показався був. Почалася погоня! Я слідив її з великим напруженням. Жінка схопила віжки й підганяла коней, скільки мога. Чоловік приктяк на возі ззаду, один син біля його. Оба звернули рушниці на надїзджаючих Поляків. Ці побачили це, здержали коней, звернули в бік і пігнали степом наче хотіли втікачам відтяти дорогу. Впало кілька стрілів. Поляки здержалися знову — трусливі таксамо як і кровожадні. Почали давати знаки втікачам, що не гадають їм нічого злого заподіяти. Я боявся, що ці нещасні люде повірять Полякам. Та ні! Видно вони вже добре мусіли пізнатися на ляцькій віроломности — втікали дальше ще скорше, по дорозі скидали з воза поза себе ріжні річи, щоби облекшити коням і щоби може так задержати цих вовків у людській шкірі. Нараз і віз і Поляки скрилися за горбом. Я напружено наслухував стрілянину. Кілька вистрілів з двох-трох рушниць майже рівночасно впало ще в долині біля озера, потім усе затихло. Потім ще один чортівський скрик і нічо більше... Я не міг знати, чи виратувалася ця родина, чи ні?

Ця пригода ще більше стривожила мене. Я вже й не рушився, щоби шукати безпечнійшого місця. Найкраще, думав я, підижду аж зівсім стемніється. Щойно тоді пустився в дальшу дорогу. Не держався шляху, бо тут міг стрінутися з цими „культурними" войовниками XX-го століття. Була вже цілком ніч. Відшукав я північну зорю й кермуючися нею — йшов на схід. Всюди видно було луну пожежі, в близу і гень далеко. Огні ці казали мені весь час бути обережним, не тратити притомности. Деколи роздався вистріл і то в такій віддалі, що я наляканий приставав на хвилину, наче сполоханий заяць. Потім іще скорше йшов уже в иншому напрямі. Так ішов я година за годиною, від часу до часу наслухуючи кождий звук. Спрагу гасив я росою з подовгастих листків трави!

Я був голоден ще в полудне при косовици, а тепер іще більше опадав на силах. Остра степова трава покалічила мені ноги; я цілий день ішов босий. Тіло боліло від укушень комарів, голова розболіла з голоду і з цього, що так довго була на спеці. Та я всетаки дякував Богу, що я ще живий. Штигулькав ще яких дві годині, та вкінці так ізнемігся, що мусів покластися на землі. Відмовив молитви і старався заснути.

— Чи вже ніколи не спатиму в постелі? — питав я сам себе. Та задрожав на саму згадку, як там біля своїх хат лежать повбивані люде. Ніхто їм не викопає могил для вічного спочинку. Чорна галич виклює їх очі, вовки-сіроманці рознесуть їх тіла. Ах! коби мені забути це бодай на хвильку!

Я не міг спокійно лежати. Це, що я пережив, усе вертало на мої очі, мучило і так уже змучене моє тіло. Так нечайно відірваний від моїх добрих господарів, від моїх приятелів, криюся перед цими жовнірами наче перед вовками. Надармо числив я зорі, в думці, що так скорше засну. Годі! Прижмурював очі, але й це не помагало. Навпаки привиджувалися образи, що їх я пережив за дня й вони мучили мене наче примари. Вкінці заснув я. Та було це спання переривані що хвилі короткими снами, що переносили мене назад у ці небезпеки, які я вже перебув за дня. Здавалося, краще буде рушатися, ніж лежати так без покріпляючого сну. Зірвався я й став дальше штигулькати, закостенілий від умучення й нічного холоду. Одяг на мені пересяк був росою й густою мракою, що повисла над землею. Була така густа, що я мусів намацувати дорогу, щоби не попасти на щось небезпечного. Ішов я навмання, просто перед себе.

Коли мрака стала помаленьки розходитися, здавалося мені, що я зробив багато верств, що гень далеко за мною полишив це місце ляцького злочину. Нараз почув я півнів! Добрий знак, — подумав я — десь певно недалеко мусять жити люде. Звернув у цю сторону, бо сподівався, що зайду на якийсь хутор, якого ще не знищила ворожа рука. Мрака все ще простягалася білою хмарою. Крізь зникаючу мраку розпізнавав я поруче; держався його наче дороговказу й ступав вперед.

Ідучи за поручем і за голосом півня, дійшов я небаром до поля засадженого картоплею. Дальше йшов полем за глибокими слідами коліс. На ньому нераз пошпоталися мої поранені ноги. Що це? — Чи я йду на наш хутір? — Ні! Хутір на Вкраїні схожий один на одного. Пустився я дальше, бо ось бачу якийсь віз. Та і він мені якийсь знайомий. Ба! ось бачу і хлівець на кріликів, що то його... сини Семененка зробили з якоїсь скрині. Протер очі, розглядаюся. Тепер зрозумів усе: я блукав через ніч майже в колесо й вернув на місце, що ще вчера було моїм домом. З жалю стиснуло мене коло серця, я не міг здержатися від плачу. І цей плач — признаюся — облекшив мій тяжкий жаль.

Зійшло сонце! Так, це був хутір Семененка — а радше руїна по йому! Згарища! Частокіл розвалений, цвітки в зільнику стоптані, обороги й стоги спалені. Подвіря закидане ріжними порозкиданими річами: побита посудина, одерта одіж, папері, обсмалені якісь відломки, порозбивані бочівки і скринки, порозкидані харчі, повбивані безроги й кури — от так для забавки. В середині хата зівсім сплїндрована. Чого не могли забрати або знищити, те, видно, зібрали на купу й підпалили. Було ще тепле попелище. Може тут згоріло й тіло старого Семененка? Я ніде не міг найти його, хоч були сліди крови, які вказували, де він згинув. Хотіли певно також хату спалити — один її угол був зачорнілий від диму. Вся худоба розбилася, або забрали її певно Поляки.

Коли я побачив, що дома нема нікого, — ні живого ні мертвого — пустився в діл ід озерови. Відважився кликнути кілька разів, чи не відізветься хто — та почув лише відгомін мойого голосу в цій страшній пустелі. Йду ще кілька кроків — аж чую чийсь придавлений, слабий плач. Доходив десь із недалеких кущів.

— Хто там? — викликнув я голосно. І знову почув я цей плач. Розглядаюся довкруги й бачу щось біле в корчі. Підбіг я тамтуди. Це була дитина — Семененків, малий Івасько! Увесь перемок, лице замурзане. Відкіля він тут узявся? Я міг тільки здогадуватися, що мати, коли бачила, що не втече Полякам, хотіла бодай дитину виратувати і кинула її в корчі при стежці. Лишив я покищо Іваська, а сам пійшов трохи дальше на діл, де ми вчера косили конюшину. Тут стояла накошена конюшина, як і вчера, а біля ньої перевернений віз. Коні певно забрали Поляки. Що сталося з молодими Семененками я не знав. Треба було вертати до дому. По дорозі забрав Іваська. Він плакав, аж дерся. Годі було його вспокоїти, хоч я, як міг, забавляв його. Здіймив з його мокре платячко, вмив лице. Та з цього дитина ще гірше розплакалася. Що їй такого, чого кричить наче найнята? — думав я. Вкінці догадався яка цьому причина. Дитина певно мусіла бути голодна як і я сам. Я поклав дитину на мішок з муки, але передше витряс з його кілька пригорщів пшеничної муки, що ще була в розі. Трохи її замішав у черепку на кулешик й розігрів на горячому попелі. Цим узявся я кормити малого Іваська. Він не дуже то радо приймав таку їду, та всеж таки зїв трохи й успокоївся. Вкінці на моє велике вдоволеннє навіть і заснув. Тепер міг я обслужити самого себе. Зїв огірок і кілька бараболь, які трохи припік на горячому попелі. Пригноблений сів я на порозі, пильнував дитину й роздумував що мені дальше робити.

Чи маю ждати тут, укриватися, поки не прийде хтось з Українців, чи втікати дальше на схід. Я був уже дуже змучений, тож почав дрімати. Нечайна стрілянина, в долині біля озера, пробудила мене й рішила, що мені дальше робити. Візьму дитину й втечу відсіля; треба тільки бути дуже обережним, щоби не попасти в руки Полякам. Може небаром стрінуся з иншими втікачами.

(Далі буде).

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(В сій рубриці містимо оголошення театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших поклпків).

Ціна одної стрічки 10 центів.

ROCHESTER, N. Y.

Заходом **Спів. Тов. і Аматорського Кружка** в Рочестер відограється **в суботу, дня 21-го мая с. р.** в парохіяльній галі при Гудсон Евеню театральне представленнє **„ДАЙ СЕРЦЮ ВОЛЮ, ЗАВЕДЕ В НЕВОЛЮ"**, драма в 5. діях а в 6-ох відслонах зі співами і танцями. Режісер: Ів. Кисіль. Дірiгент: Р. Дмитрів. Початок о годині 7.30 вечером. Вступ 50 цнт. Позаяк пораз перший відограється та штука в Рочестер, запрошується всіх Українців і Українок до численної участи.
114 КОМІТЕТ.

В. КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".